

Andrzej Jakubiak

Uchwalenie przez Sejm w dniu 18 grudnia 2003 r. ustawy o zmianie ustawy o Narodowym Banku Polskim oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 228, poz. 2260) zakończyło najdłuższy proces stanowienia prawa odnoszący się do Narodowego Banku Polskiego. Należy przypomnieć, że pierwszy projekt zmiany ustawy o NBP, zakładający pełne dostosowanie statusu prawnego polskiego banku centralnego do wymagań obowiązujących dla tego rodzaju instytucji w Unii Europejskiej, zwłaszcza w aspekcie niezależności instytucjonalnej, personalnej oraz finansowej, został złożony jeszcze przez rząd Jerzego Buzka na początku 2001 r. Proces legislacyjny zakończył się wówczas odrzuceniem projektu ustawy przez Sejm w trzecim czytaniu. Niemal identyczny projekt ustawy zgłosił ponownie rząd Leszka Millera w dniu 25 kwietnia 2002 r., jako oficjalne stanowisko rządu wobec trzech projektów poselskich (PSL-UP, PiS, Samoobrony), które zawierały rozwiązania sprzeczne ze standardami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Ostatecznie, po burzliwych debatach, przyjęta ustawa w całości uwzględniła rozwiązania zawarte w projekcie rządowym.

Do najważniejszych postanowień nowelizacji należy zaliczyć:

- Postanowienia odnoszące się do umocnienia niezależności instytucjonalnej, a mianowicie rezygnację z prawa przedstawiciela Rady Ministrów udziału w posiedzeniach Rady Polityki Pieniężnej. W zamian ustawodawca postanowił wprost, że w posiedzeniach Rady bez prawa udziału w głosowaniu uczestniczą Wiceprezisi NBP (art. 15 ustawy o NBP).
- Postanowienia odnoszące się do niezależności personalnej. Przewidują one, że członkowie Zarządu NBP powoływani są na 6 lat i mogą zostać odwołani wyłącznie z przyczyn określonych w ustawie (art. 117 ust. 2b ustawy). Jednocześnie – w przeciwieństwie do członków RPP, w przypadku których powołanie może nastąpić tylko na jedną kadencję – ustawodawca nie określił maksymalnej liczby kadencji, na które członek Zarządu może zostać powołany.
- Postanowienia odnoszące do niezależności finansowej. Wyrażają się one tym, że sprawozdania finansowe NBP, począwszy od sprawozdania za 2004 rok, będą badane przez niezależnego biegłego rewidenta powoływanego przez RPP, a nie – jak poprzednio – przez rządową komisję ds. badania bilansu, powoływaną przez Radę Ministrów. Ponadto ustawa zwiększa fundusz statutowy NBP do kwoty 1,5 mld zł poprzez przesunięcie z środków z funduszu rezerwowego (art. 61 ustawy), a także zwiększa do 5% odpis z zysku na fundusz rezerwowy (art. 62 ustawy). Ponadto skreślone zostały przepisy odnoszące się do tworzenia funduszy specjalnych za zgodą Ministra Finansów.
- Postanowienia odnoszące się do oprocentowania rezerwy obowiązkowej oraz dostosowania innych przepisów regulujących instrumenty polityki pieniężnej do instrumentarium stosowanego przez Europejski Bank Centralny.

Drugą ważną ustawą leżącą w zakresie zainteresowań NBP była ustawa nowelizująca ustawę Prawo bankowe. Nowelizacja z 1 kwietnia 2004 r. była drugą tak obszerną nowelizacją Prawa bankowego z 1997 r. O ile pierwsza koncentrowała się na zagadnieniach mających na celu dostosowanie do regulacji zawartych w dyrektywach Unii Europejskiej (w szczególności do Dyrektywy WE 2000/12), o tyle celem drugiej było rozwiązanie problemów „wewnętrznych” polskiego sektora bankowego. Przygotowując projekt, NBP starał się uwzględnić jak najszerszy punkt widzenia, włączając w prace nad konkretnymi zapisami zarówno przedstawicieli doktryny prawniczej, jak i przedstawicieli Związku Banków Polskich.

Stosownie do art. 6a-6d Bank, na podstawie umowy zawartej na piśmie, może powierzyć przedsiębiorcy polskiemu lub zagranicznemu wykonywanie, stale lub okresowo, dwóch grup czynności:

- wykonywanie w imieniu i na rzecz banku pośrednictwa w zakresie czynności bankowych na podstawie umowy agencyjnej w zakresie dopuszczonym ustawą (art. 6a ust. 1 pkt 1 lit a-j) lub, w szerszym zakresie, za zgodą KNB udzieloną indywidualnie każdemu bankowi (art. 6a ust. 2),
- czynności faktycznych związanych z działalnością bankową (art. 6a ust. 1 pkt 2).

Outsourcingiem nie może być objęte zarządzanie bankiem oraz przeprowadzanie audytu wewnętrznego banku.

Ustawodawca odrębnie określił tryb postępowania banku i zakres uprawnień KNB w zależności od tego, czy outsourcing będzie wykonywany w kraju przez przedsiębiorcę krajowego lub pochodzącego z państwa członkowskiego UE, czy też będzie wykonywany za granicą lub przez przedsiębiorcę zagranicznego spoza Unii. W pierwszym wypadku dla powierzenia wystarczające jest zawiadomienie KNB przez bank, natomiast w drugim przypadku niezbędne jest uzyskanie formalnej zgody.

Jednocześnie ustawa upoważnia bank do przekazywania przedsiębiorcy informacji chronionych tajemnicą bankową bez zgody klienta banku (art. 104 ust. 2 pkt 2).

Nową instytucją prawną jest sekurytyzacja wierzycielności bankowych, uregulowana w art. 92a i nast. Prawa bankowego.

Istotne zmiany nastąpiły w przepisach regulujących tajemnicę bankową. Polegają na poszerzeniu liczby przypadków, w których bank bez zgody klienta może ujawnić osobom trzecim informacje objęte tajemnicą bankową. Oprócz sytuacji, o których była już mowa (outsourcing, sekurytyzacja), wyłączenia odnoszą się do usprawnienia wymiany informacji wewnątrz sektora bankowego i między instytucjami ustawowo upoważnionymi do udzielania kredytów z uwagi na bezpieczeństwo tych instytucji związane z prowadzoną przez nie działalnością, nabywaniem i zbywaniem wierzycielności pomiędzy bankami, a także dla potrzeb nadzoru skonsolidowanego, sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych i zarządzaniem ryzykiem dużych zaangażowań.

Uporządkowano także przepisy dotyczące dostępu prokuratorów do informacji objętych tajemnicą bankową. Prokuratorzy uzyskali dostęp do informacji chronionych tajemnicą bankową w znacznie szerszym zakresie i na wcześniejszym (ad rem) etapie postępowania.

W przypadku osób fizycznych prokurator może uzyskać dostęp do takich informacji na etapie od wszczęcia postępowania w sprawie do postawienia zarzutów konkretnej osobie, na podstawie postanowienia wydanego na jego wniosek przez właściwy miejscowo sąd okręgowy. Po postawieniu zarzutów prokurator, tak jak dotychczas, może natomiast samodzielnie wystąpić do banku z żądaniem podania informacji chronionych. W obu przypadkach rozszerzono zakres przedmiotowy na każdą umowę zawartą z bankiem, a nie tylko związaną z prowadzonym rachunkiem.

W przypadku przestępstw popełnionych w związku działaniem osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej od wszczęcia postępowania karnego lub karnego skarbowego prokurator ma prawo otrzymania każdej informacji dotyczącej tej osoby prawnej lub jednostki znajdującej się w posiadaniu banku. Poprzednio uprawnienie ograniczało się do informacji posiadanych do rachunków bankowych tej osoby i czynności bankowych przez nie realizowanych.

Ponadto banki uzyskały niebudząc wątpliwości podstawę prawną do przekazywania prokuratorowi wszystkich posiadanych informacji, jeżeli same dokonały zgłoszenia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Ostatnim zagadnieniem objętym nowelizacją były przepisy o nadzorze skonsolidowanym. Celem tej nowelizacji jest objęcie nadzorem skonsolidowanym innych przypadków powiązań w grupach kapitałowych niż wymienione w Dyrektywie 2000/12.

Andrzej Jakubiak
Członek Zarządu NBP
Dyrektor Departamentu Prawnego